

תחיית המתים מן התורה – דברי הכנה לל"ג בעומר

מתוך סדרת השיעורים בעיקרי שכת ועונש

תוכן

- 1 פרק א – לבושי התורה וגוף סוד התורה.....1
- 1 א] תקפה עליו משנתו.....1
- 2 ב] שכחה המביאה לידי זיכרון.....2
- 2 ג] החזרה כקצירה וגידול ילדים.....2
- 3 ד] מה התורה בעצם רוצה.....3
- 3 ה] דבר דבר על אפניו.....3
- 4 פרק ב' – המעבר שבין עולם לעולם תוך שמירת אינפורמציה.....4
- 4 א] החכמה הוא החשיבה ברמה אחת מעבר.....4
- 5 ב] בעולם החדש אתה מתחיל באפס.....5
- 5 ג] ארבעת התנועות במעבר מעולם לעולם.....5
- 6 ד] ספירת העומר הוא פסח בלבוש החדש.....6
- 6 ה] בטחו בהויה עדי עד.....6
- 7 פרק ג' – תחיית דורות הקודמים בתורה.....7
- 7 א] גזירת מיתת התורה.....7
- 7 ב] מיתת משה שורש לימוד שלא לשמה שהוא שורש כל הקושיות.....7
- 8 ג] כל מגמת חכמים הוא תחיית המתים.....8
- 9 ד] התנאים חיים בזהר.....9
- 9 ה] סוד קדמות הזהר.....9
- 10 ו] חיים עד העולם.....10

פרק א – לבושי התורה וגוף סוד התורה

א] תקפה עליו משנתו

תנן (אבות פרק ג משנה ח) רבי דוסתאי ברבי ינאי משום רבי מאיר אומר, כל השוכח דבר אחד ממשנתו מתחייב בנפשו, שנאמר רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך. יכול אפילו תקפה עליו משנתו, תלמוד לומר ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך, הא אינו מתחייב עד שישב ויסירם מליבו.

האי משנה תמוהה היא, מאי קא סלקא דעתך אפילו תקפה עליו משנתו יהא מתחייב בנפשו, עד שצריך לימוד מיוחד מן יסורו מלבבך שאינו חייב עד שישב ויסירם מליבו. והא כללא כילינן בכל התורה כולה אונס רחמנא פטריה, ואי אפשר לחייב לאדם לעשות יותר מכפי יכולתו. אם כן פשיטא דמאי דאזהיר קרא פן תשכח הוא על גבול היכולת. ומאי מלמדנו חציו השני של הפסוק ופן יסורו מלבבך שלא ידענו מחציו הראשון פן תשכח, וודאי הוא אזהרה שיעשה מה שיכולתו שלא ישכח, ואם שכח באונס פטור.

מילתא אשכחנא בספר נוצר חסד למהרי"א מקאמארנא, ואסברה לדרכנו. שאין תקפה עליו משנתו זו חולשת האדם, שנוצרה בליבו מחלת השכחה עד שהיתה משנתו תקיפה ממנו. אלא תקיפה זו היא במשנתו עצמו. ודייקא נמי דכתיב משנתו, משנתו שלו דייקא. לפי שכל אחד ואחד יש לו משנתו משלו, חלק התורה שנבחרה לנפשו, יש משנתו בהלכה ויש באגדה ויש בקבלה ויש ברזין עילאין. ולפי שזמנו של אדם מוגבל הוא, ואין ביכלתו לעסוק תדיר בכל חלקי התורה אלא במה שליבו חפץ, לפיכך כאשר מתתקף לאדם אותו המשנה שהוא שלו, הרי זה בהכרח גורם לו מידה של שכחה על שאר חלקי התורה שהוא חייב להזניחם לפי ערכו. וכלפי זה קמשמע לן רבי מאיר, דלא תימא שדבר זה דיעבד הוא, ואילו היינו יכולים לקיים ולדכור את התורה כולה הוי מעלי טפי, כי קרא כתיב ופן יסורו מלבבך, הא אין כל התורה כולה אלא עד שייכנסו הדברים לליבו, ואינו מתחייב בנפשו אלא ביושב בישיבה עד שמסירם מליבו, שטרוד בזכרון כל סדרי משנה עד שעיקר התורה שהוא שלו מוסרת מליבו. אבל אדרבה תקפה עליו משנתו הוא המצב הנרצה¹.

אמור מעתה: זיכרון דברי התורה, שהוא הימצאם בלב, שהוא הבאתם לידי קיום, אינו מתקיים ברשימה מילולית של כל מילות התורה במוח הזיכרון. אלא במידה מיוחדת של הבאה אל הלב, שהיא כוללת בהכרח גם שכחה של פרטי או גווני התורה שאינם מקרבים לאותו הלב.

ב] שכחה המביאה לידי זיכרון

מעלת החזרה על דברי תורה ידועה, שהיא הגורמת לזיכרוןם. עד שאמרו מי שאינו חוזר על דברי התורה שלמד עובר על משנה זו שהרי הוא כיושב ומסירם מליבו. למעמיקי לכת ידוע, שחזרה זו איננה העתקה של מילות הלימוד בפעם הראשונה. שאם כך אין זו חזרה אלא שיכפול של הלימוד הראשון. החזרה רומזת אל השלב השני שהוא תקפה עליו משנתו. דהיינו החזרה הוא תמיד שכחת הלימוד באופן שהוא נלמד בפעם הראשונה, שהוא הכרת כל פרטי המילים והמצוות, והעברת דברי תורה אל רמה כללית יותר, שבו נלקט מה שנוגע אל תפיסת הלב מן הלימוד הראשון, ודברי תורה מקבלים ציור אחר יותר שלם יותר מופשט ויותר עליון. ואילו החוזר ואינו מוצא טעם חדש בלימודו, אין חזרתו תורה בבית המדרש, שכך הוא חוק התורה "אי אפשר לבית המדרש בלא חידוש".

חזרה זו הוא כל סוד תורה שבעל פה. שהרי בהשקפה ראשונה יתמה הלב מאד, אם הבדל התורה שבכתב וזו שבעל פה שזו ניתנה לכתוב וזו ניתנה לחזור בפה, על מה עשה ה' עשה ככה. והלא אין ספק שדברים שבכתב נשמרים ונזכרים יותר ומבלי טורח החזרה התמידית כדברים שבעל פה. ואם אין מסורת התורה שבעל פה אלא שכל חכם וחכם יחזור עד שיהא משנתו סדורה בפיו ובמוח זכרונו, למה לא נקל על עצמנו ונכתוב אותה. אבל סוד התורה שבעל פה שצריך להיות בה מידה של שכחה. שדרך השכחה הזו כאשר אנחנו חוזרים על דברי תורה מגלים אנחנו בה מדרגות נוספות של תורה ושל משמעות. ואילו היו כל הדברים כתובים היינו מפסידים את ריווח שכחה זו. סוד התורה שבעל פה הוא שבכל חזרה נוספת של התורה נוסף שכחה של צירופי הפרטים שבפעם הקודמת ומתחדשת התורה כולה מחדש.

ג] החזרה כקצירה וגידול ילדים

בסוף מסכתות הגמרא מודפסים כמה תפילות וסגולות, ונאמר בכותרת שלהם יאמר זה 'ויועיל לשכחה'. אומרת ההלצה, מהו שיועיל לשכחה, הרי אנחנו צריכים סגולה לזיכרון ולא סגולה לשכחה. אלא שסדר הלימוד שכל הלומד דף אחד שוכח את הדף הקודם. אבל על הדף האחרון של המסכת יש לנו בעיה כיצד נשכח אותו והרי אין דף אחריו, לפיכך הוסיפו עוד דף של סגולות שנשכח גם את הדף האחרון. מעבר להלצה זו נסתרת הסוד. שעיקר החזרה, או התקדמות האדם בלימודים, הוא אכן שישכח את הלימוד הקודם.

כאשר אנחנו אומרים שישכח את הלימוד הקודם, אין אנחנו מתכוונים כפשוטו שישכח ממנו ולא יהיה לדברים שוב קיום בנפשו כלל. אנחנו מתכוונים שישכח את הלימוד שבהם, ויהפכו הדברים לחתיכות פשוטות של החיים שלו. אנחנו מתכוונים שיבואו הדברים אל קרבו ולא נודע כי באו אל קרבנה, מכיוון שנתעכלו הדברים לגמרי בליבו ובמוחו, עד שכל מה שהוא לומד בעתיד יש בו מאותם צירופי אותיות של הלימוד הראשון, אבל אין

¹ ואמנם חייב כל אחד ללמוד את כל התורה כולה, כנפסק בשולחן ערוך הרב הלכות תלמוד תורה, כי עד שלא טייל אדם בכל חלקו התורה הכיצד ידע אם חלקו שמצא בה מנוחה הוא שלימות חלקו באמת, דילמא אינו אלא עצלות שבו שאומר לו לנוח במקום הראשון שמצא.

צורך להדגישם כפי הציור הפרטי הראשון שלהם כל פעם, כי אדרבה זוהי תכלית הלימוד שייטמעו הדברים בתפיסתו ובהבנת התורה שלו ובחיים שלו.

אפשר להבחין בכך הן בפרטיות אצל עצמנו, ככל שאנחנו גדלים, ואנחנו קוראים שוב ושוב אותם פרשיות ועוברים באותם שאלות ומפגשים. וכאשר אנחנו לומדים את הפרשה בפעם השביעית אנחנו מבארים אותה באופן שכולל את כל ששת הפעמים הקודמות, עד שיוצא פירוש שלם הכולל את כל נבכי הצדדים והניואנסים השונים. אבל אם נתעקש על חזרת כל הפרטים שלמדנו בכל ששת הפעמים הקודמות, לא תהיה לנו כי אם תורה צולעת ומפוררת. כן אפשר להבחין את זה במשך דורות מסורות החכמה. כאשר כל דור פותח שער חדש ושואל שאלות חדשות ומעלה רעיונות חדשים, ואז בא חכם גדול שיודע לכלול את כל זה בתוך פירושו והכל מקבל חיים חדשים לגמרי.

(בדורת הראשונים היה נהוג שכל חכם כתב את כל תורתו שקיבל מרבו ושחידש מעצמו בהמשך אחד ללא הבחנה מה קיבל ומה חידש. ולפעמים בא איזה חוקר ומציין על כל שורה של ספר את המקור הראשון של הרעיון וכיצד עבר את כל גלגוליו, עד שהוא מוציא את כל הטעם מן הספר הנפלא. שכל טעמו לא היה אלא בכך שעיקל את כל קודמיו וסידר אותם במערכה אחת יותר שלימה וכוללת. ואמנם יש תועלת במראי מקומות הללו אבל להיזהר שלא לאבד את החיים בהערות השוליים, העולם אומרים הזיכרון הוא גנב גדול. אבל טוב מאד שהוא גונב ושם בכליו, אחרת לא היינו טועמים את טעם צירוף כל הפרטים לחיים אחת מעולם.)

כך דימו חז"ל את החזרה לקצירת הנזרע, או לגידול ילדים, אמרו (סנהדרין צט עמוד א) הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר. ודומה לאשה שיולדת וקוברת. הלימוד הראשוני הוא זריעה. ושוב כל לימוד נוסף וכל חיים נוספים וכל חזרה נוספת מעכלים את הזרע, עד שהוא גודל, ובחזרה אתה קוצר. ואם לא יהא בקצירה אלא מה שנזרע הרי זו כשולן עצום. החזרה קוצרת מה שגדל מן הלימוד. הוא לא שכפול של הלימוד הקודם. ויותר מכך בדימוי הילדים. הלימוד הראשוני הוא לידה. ושוב אותה התורה אמורה לגדול לאט לאט עד שמגיע לגדלות. הרבה יותר עצוב מאשה שיולדת וקוברת הוא אישה שיולדת ודואגת שילדיה יישארו תינוקות לנצח.

ד] מה התורה בעצם רוצה

להתחיל לשכוח את פרטי הפשט ולראות את התורה בראייה יותר עליונה, נקרא לעמוד על סודו. זוהי מעבר של התורה ממדרגת שמיעה, 'קול דברים אתם שומעים' זו משנה, אל מדרגת ראייה 'הדברים אשר ראו עיניך'. את פרטי השמיעות אפשר צריך לשכוח. אבל את המראה שרואים חי מול העיניים, את זה צריך לזכור. המראה הוא מה שאתה רואה מעבר לכל החלונות שהשמיעה פתחה לך.

לפעמים אדם מגיע אליך ומדבר שיחה ארוכה של הרבה דברים, מתלונן על זה ומספר על זה ומסתפק בזה. החכם שיש לו עיניים יודע שהוא שואל משהו שאינו כלל אותו הדבר שהוא אומר, לפעמים האישה מתלוננת לבעלה למה אתה כל הזמן מאחר ולמה אתה לא מספיק מסדר את הבית ולמה אתה לא מתפלל שחרית במניין. הטיפש מתחיל לענות לכל הטענות, או מתחיל להיות נפגע כיצד אתה בא עלי בטענה זו והרי כך וכך וכו'. החכם שואל את עצמו מה היא רוצה באמת, מהו הסוד פה, והוא כמעט אינו צריך להתייחס כלל אל הטענות הממשיות שהעלו. לפעמים האדם פשוט רוצה שמישהו יסתכל עליו בעיניים בלתי שיפוטיות. לפעמים האשה פשוט אומרת תגיד לי שאתה אוהב אותי. ואם העונה הוא חכם הוא עונה לזה ולא למה שהם אומרים בנגלה.

כך התורה מגיעה ואומרת הרבה דברים, מיליון פרטים וחקירות וספיקות וצדדים והלכות ומועדים ואגדות וסוגיות ומחשבות וחקירות. החכם יודע להסתכל בעד כל החלונות האלה ולהבין מה כל זה בעצם רוצה, מה התגובה שזה מזמין מן הצד הסודי של זה, מן האמת. הוא יודע את התורה 'על דרך האמת'. והוא מתייחס אל האמת ושוכח את כל הפרטים.

ה] דבר דבר על אפניו

בכדי להצליח לראות את הסוד שמעבר לתורה צריכים מקודם לדעת את כל התורה כולה בסדר מסודר. כאשר אדם נכנס לבית מלא אבנים זרוקים בכל פינה, הוא אינו יכול להבין עבור מה האבנים הללו ומה הם רוצים. אם הוא מסדר את האבנים ערימה ערימה בפני עצמה, ומסדר כל סוג בפני עצמו. הוא פתאום יראה שהאבנים האלה נועדו

לבנות בהם מזבח. הסדר שבהם נעשה חשוף, אבנים הללו ארוכים ומתאימים לצד התחתון, ואלה יפים ועגולים לקישוט למעלה, וכן הלאה.

כך התורה כשהיא רשימה ארוכה של פרטים אינסופיים שאין להם מבנה וסדר, בלתי אפשרי לראות בעדם את כוונתה. 'בא שלמה ואיזן וחקק ותיקן, ועשה אזנים לתורה'. כאשר אנחנו מתחילים לחקור את סוד התורה, דבר ראשון הוא להתחיל לסדר אותה.² אנחנו לומדים כיצד סידרו אותה בתרי"ג מצוות. אשר הסידור הזה מועיל לזיכרון. והזיכרון אנחנו לומדים כעת אינה קביעת כל הפרטים גרידא, אלא הוא סידור והכללת כל הפרטים באופן כזה שהם מאפשרים לעלות בהם אל מדרגה חדשה של הבנה. ולראות דרכם את המבנה היותר עמוק.

לפיכך סדרו את התורה בתרי"ג מצוות, ועוד המשכה כאשר סידר הרמב"ם את התורה לתרי"ג ענפים וי"ג עיקרים שהם שורשי תרי"ג מצוות, התחיל לתת לנו תמונה שלימה ומסודרת של התורה שעל ידי זה היא עושה לשקוף את הדבר שהיא באה לספר בעצם. ושוב אפשר גם לסדר את התורה בהרבה סדרים אחרים, כאשר המקובלים סידרו הכל בכ"ב אותיות ועשר ספירות וכו', מכל מקום הסדר הוא השלב הראשון של גילוי הסוד. שהוא מאפשר סיכום והכללת כל הפרטים במבט אחד, שהיא מאפשרת לראות מבעד לחלונות כל הפרטים, שהיא מאפשרת לגלות את סוד התורה מלבושה. ולהלן נראה כיצד סידור העיקרים אינה סידור שחוסם אלא מתוך הסידור הזה אפשר לפתוח י"ג חלונות לראות דרכם את האור שהתורה מביאה אליה, וכיצד החידוש הגדול של הסידור הזה אינה חסימה וקביעה של י"ג אלה דווקא, אלא להיפך פתיחת התורה על ידי ארגונה סביב י"ג אלה.

'תפוחי זהב במשכיות כסף דבר דבר על אופניו'. (משלי כה, יא). פירשה בהקדמת המורה, שהתורה הוא תפוחי זהב מכוסים בכיסוי נפלא של כסף. והכיסוי מחורר עד שהוא מראה את היופי של הזהב ביתר שאת. וכיצד אנחנו מגלים את אותם החלונות של חריטת הכסף לראות בעדם את הזהב, על ידי סידור דבר דבר על אפניו.

פרק ב' – המעבר שבין עולם לעולם תוך שמירת אינפורמציה

א] החכמה הוא החשיבה ברמה אחת מעבר

עד כאן למדנו דברים פשוטים וגלויים יחסית, כיצד יש לעכל את התורה ולסדרה בכדי להגיע אל המובן האמיתי שלה. מכאן ואילך יש לנו לגלות סוד לפנים מסוד, ובה נלמד כיצד אפשר ללכת מעולם לעולם, כלומר לעבור דרך השכחה, שיש בה ממד של שכחה ממש, ולהיכנס דרך זה לעולמות חדשים, ושם להשתמש באותה התורה הנשכחת שנוכחה לפי העמוד הפנימי שלה. ואת כל זה נרוויח תוך הסתכלות מחודשת על אותו הדואליות של שכחה ועיכול וזיכרון שהתחלנו להתבונן בה. וכך נלמד כיצד תועיל לנו התורה החדשה הישנה והגדרתה.

השכחה הזו של פרטי התורה, והחזרה המסכמת אותה לכדי המובן הפנימי שלהם, הוא הוא כל החכמה, היא כל ההבדל שבין הטיפשות לחכמה, או בין בחינת בהמה לבחינת אדם. החכמה אינה הכרת פרטי אמת רבים, שכן גם הטיפש מכיר ריבוי עצום של פרטים מעצם קיומו בעולם. כמו כן הרבה אנשים הם בעלי אומנויות ומכירים היטב כיצד לפרנס את עצמם וכיצד לפעול פעולות רבות הנצרכות להם בעולם. אבל לא נקראו חכמים אלא בעלי אומנות וישוב העולם, עמי הארץ.³ שורש החכמה כולה הוא היכולת לחשוב על דברים מעבר להם עצמם. אפשר לומר רמת המטא שלהם. או בלשון אחרת, היכולת להיות מודע למחשבה עצמה. כי מחשבה במובן של ידע ישנו גם לבהמה או אולי אפילו למחשב, שיש לה הרבה קוגניציה המועילים לה לצרכיה. אבל מודעות חסרה לה. והיינו במילים אחרות מה שאנחנו קוראים נשמה, או חירות, או בחירה. ברגע שיש לך מחשבה ברמה שמעבר למציאות פרטי חלקי הידע, באותו הרגע התחלת להיות חכם.

החכם הוא מי שידוע כיצד להשתמש בכל גוף הידע של התורה. כי הוא לומד תורה לשמה. דהיינו הוא שואל לשם מה התורה. דהיינו הוא שואל את השאלה שהוא שלב אחד מעבר לכל גוף התורה. ולפיכך הוא יודע מה לעשות עם התורה. כי כל מי שלא הגיע למדרגת החכמה הרי הוא שבוי ונתון בתוך התורה, ולפיכך תורתו לו מאסר ולא

² מאמרי אשר בכתובים 'דרש רבי שמלאי' מראה כיצד התחיל רבי שמלאי לפרוש את שמלת התורה על ידי גילוי הסדר שלה, והוא בעל מימרת תרי"ג מצוות.

³ וכמו שכתוב באפולוגיה של אפלטון ובמטאפיזיקה של אריסטו

חירות. אבל החכם בזה עצמו שיודע לשים את עצמו מעבר לגוף העולם שהוא גוף הידע, הוא יודע כיצד להשתמש בה, הוא ארון על הידע ולא הידע דהיינו העולם ארון עליו.

תנועה זו של חזרה לרמה אחת מעבר לגוף הידע, או אם תרצה למדרגה אחת אחרי גוף הידע, הוא השכחה שבחזרה, והוא העמוד שדרכו עולה החכם מעולם לעולם. שכל גוף הידע שבמדרגה אחת הרי הוא גבולות העולם שלו. והיכולת לצרף ולסכם את התורה לכדי מדרגה אחרת לגמרי, ההגעה אל ה'לשמה' של התורה, היא מעלה את החושב מחשבה זו ברגע אחד לעולם אחר וחדש. הרגע הזו הוא רגע ההשתחררות.

בן בעולם החדש אתה מתחיל באפס

וברגע שפעלת כך ועלית מעולם לעולם, אתה נתקל בשאלה גדולה וחמורה. ומרגיש כאילו איבדת את כל ידיעותיך. שכן העולם החדש הזה שנפתח למי שיודע להעלות את מחשבתו שלב אחד מאחורי המחשבה, הוא עולם אחר לגמרי, ונראה שלא יועילו בו כל החכמות והלימודים והמצוות שעשה בעולם שעבר. המעבר הזה הוא הפחד של בני אדם מן העולם הבא. הוא הפחד שמניע תדיר בני אדם מלהיכנס לפרדס. שכן גם מי שאסף חכמות רבות בעולם הזה. וגם מי שעשה מצוות רבות לפי עולם הנגלה, ברגע שהוא נכנס לעולם אחר הוא אובד עצות לגמרי כי כל פעולותיו שהועילו בעולם הזה מה יועילו לו בעולם בעל חוקים שונים לגמרי. והאדם אומר הלא בעולם הבא שתי דרכים לפני ומי יודע באיזה ללכת, הרי כל הבחירות וכל הדרכים שלמדתי להתמודד בהם וכל הדרכים שעבדתי בהם את ה' בעולם הזה אינם אלא לפי המידות והדרכים של אותו העולם, והכיצד יעזרו לי כלל בעולם החדש.

הפחד הזה הוא עצמו הפחד של בני אדם בכל עת גדילתם. גדל ילד בבית הספר ועלה לשיבה ונכנס לכולל והוא לומד את כל הדרכים לחיות בהם, כיצד ללמוד תורה בוקר וכיצד להתפלל וכיצד להתמודד עם היצרים, והוא קונה לו תורה שלימה תרי"ג מצוות המתקנות את תרי"ג האברים שלו, והוא קונה אורח חיים שלם שמסדר לו את יום ראשון ואת יום שני ואת יום השבת ואת זמני המועדים ואת התעניות. וברגע אחד הוא מכיר שזה הכל טוב ויפה אבל צריך להתקדם עוד, והוא עולה לעולם אחר. אם במובן של נשואים ויציאה לעסוק בעסקי פרנסה. אם במובנים יותר פנימיים שהוא מבין שרוב מה שהאמין בילדותו אינו מדויק, ושצריך לעדכן את כל מושגי התורה שלו, בכל אופן שבני אדם עוברים את המעבר הזה. והוא פתאום מוצא את עצמו עם כלום, שכן באמת כל העולם שבו היה חי עד עכשיו אינו העולם הזה שהוא בו ומה יעזור לו תורתו שלמד בעולם הישיבה לעולם אחר.

ולפי שזו בעיה נפוצה מאד מדי יום ויום, ורבים מאד המכשלות שבני אדם נכשלים בהם מתוך העניין הזה⁴, לפיכך יש לנו לחזור אל שורש הסוד ולגלות את כל עומק הבטחתו.

גן ארבעת התנועות במעבר מעולם לעולם

דע, שאין לך שום מצוה, עבודה, או תיקון, שאדם עושה בשום עולם, שאין אותו העבודה ממש פועלת גם בכל עולם אחר, עליון הימנו או תחתון הימנו. וגם כאשר תגיע לעולם השכלי הגמור, עדיין יועילו לך העבודות שהתרגלת בהם בעולם התחתון עצמו. תזכור את כל התנועות שקנית בנפשך ואותם תנועות ממש תעשה גם כאשר תהיה בדרך המובילה לגן עדן או לגיהנום, ואותו התנועה עצמו יצילך ויביאך אל הטוב. וזהו סוד נצחיות התורה שהוא נצחיות האמת. שכל תנועה אמיתית בהכרח עובדת בכל עולם שיהיה. וזהו חוק האמת דהיינו האינפורמציה שהיא אינה מתחשבת בחומר שהוא נמצא בתוכו, ובכל תמורה ותמורה שתמיר אותו בו יישמר אותו האמת.

זיכרון זה הוא הזיכרון שיש בו שכחה. בהסתכלות ראשונה, כאשר העין עוד מורגלת אל חיזו דהאי עלמא, יהיה נראה שאין הבחירה שניצבת בפניך בעולם החדש דומה כלל לבחירות שהיו לך בעולם שעבר, ולא תדע מה

⁴ שרבים חושבים שהם עושים תשובה ואינם אלא תוהים על הראשונות. שהוא פיתוי גדול מאד. כי כל פעם שאדם מגיע למדרגה חדשה הרי גם הטוב וגם הרע שבו נבחנים מחדש. ומרוב הבלבול פעמים רבות כאשר מגיע אדם לגדלות מסוימת תחת שיתחרט על הדברים הרעים שעשה במדרגה הקודמת לפי עניינו ויקח את הדברים הטובים שעשה איתו להמשך המסע, הרי הוא מתחרט דווקא על הדברים הטובים שעשה, כיון שמבין עכשיו שהיו נאיבים ולא שלמים, ואילו על הדברים הרעים שוכח להתחרט. ואפשר להאריך בדוגמאות. וזהו ממש תוהה על הראשונות שהזכירו ממנו שגם בעולם הבא שוב לא יקבל שכר על הטוב שהתחרט עליו. וכל זה לפי שאין יודעים את דרך השכחה והזיכרון כיצד להשתמש במה שעשה בעולם הקודם ולהמיר אותו לעולם הבא.

לעשות. תתגבר על המחשבה הזו ותתאמץ בפשטות ותאמר מכל מקום אני עושה מה שאני יודע, גם אם אין העולם נראה דומה כלל. וכאשר תעשה כך ייפקחו עיניך ותראה שאמנם אתה עושה אותו הדבר עצמו אבל אין הוא אותו הדבר כלל, שכל מילותיו יש להם פירוש אחר לגמרי כאן, אבל הם עדיין אותו הדבר עצמו מצד זכרונו שהוא הכרת עמוד הפנימי שלו.

לפעמים צריך לעבור את המעבר הזה הרבה פעמים, ובכולם המבנה דומה, לפיכך תחזור אותו היטב שתהיה בקי בכללו ותאמין עד שתדע הפירוש החדש שהוא מתחדש בו בכל יום. סיכומו ארבעה תנועות. תחילה העברת המחשבה למעבר. שנית ההימצאות בשכחה וחושך. שלישית התגברות לעשות אותו דבר. רביעית פקחת העיניים.

דן ספירת העומר הוא פסח בלבוש החדש

נפרט ונסביר יותר את חוקי המהלך הזה. ונספר אותו בסיפור יציאת מצרים וספירת העומר. נודע שהיה יציאת מצרים רגע המעבר מעולם לעולם. יצאו נשמות ישראל מכור הברזל ונולדו לאוויר העולם הקדוש. ובאותו היום היה תכלית שלימות העולם הקודם שלהם, או אפשר להבחין כעולם שלם של התנועה הראשונה. והיו אחוזים בשלימות עולם הקדושה עד תכלית המדרגות כולם. משפנו באותו הדבר עצמו, מצאו את עצמם מיד בתנועה השנייה. והתנועה השנייה הזאת נדמית לירידה ונפילה עצומה עד שהוא עוד יותר גרוע מכל הקודם. ומה גם שהוא בא אחרי טעימת הגדלות האינסופית. וזהו הנקרא לפי הפשט סילוק המוחין כולם וירידה לתכלית המצרים.

זעקו בני ישראל אל ה' המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר. מה קרה לנו ואיה אנחנו בכלל. אמנם הוגד לנו הסוד שאין סילוק מוחין לעולם. וכל מה שמורגש כסילוק המוחין אינו אלא מעבר מעולם לעולם, שבאותו העולם החדש עוד לא הותחל התיקון ולפיכך הוא מורגש כריקון וסילוק. והסילוק הזה נולד מתוך הגדלות האינסופית עצמו שפרצה את גבול העולם הקודם והניחה אותך בעולם החדש. ומה יש לך לעשות, לתפוס אומנות אבותיך. לחזור בהרגליות על כל התנועות וכל המצוות שלמדת בעולם הישן, ומתוך כך נגלה עליך הכל שוב בצורה אחרת וחדשה ומתאימה לעולם החדש. ומה שנראה ירידה אינו אלא המעבר הזה מן הגדלות של הקטנות אל הקטנות של הגדלות. וכאשר אתה ממשיך בדרך אתה מגיע לגדלות של הקטנות ורואה כיצד הכל בדיוק אותו הדבר ובדיוק חדש לגמרי.

וכך אנחנו עושים בספירת העומר. שאחר שאכילת המצה ושתיית הכוסות הכניס אותנו לעולם החירות, ומצאנו עצמנו בעולם חדש, צריכים אנחנו לפעול בדיוק את אותו הדבר שפעלנו בעולם השעבוד. ולעשות בדיוק אותו סדר עבודה להמשיך קטנות א' וגדלות א' וקטנות ב' וגדלות ב'. אבל הסדר הזה אינו נראה לעיניים כמו שהיה נראה בפסח במצות וכוסות, כי הוא אותו הדבר מצד עמוד הפנימי שלו ולא מצד הלבוש שלו. ועל ידי זה גופא שלמדנו להסיר הלבוש ולהסתכל על העמוד הפנימי פרחנו לעולם הזה וזה עצמו מלמד אותנו כיצד לפעול בתוכו.

הן בטחו בהויה עדי עד

כד תערוך את סדר התנועות מול עיניך תמצא שבתנועה השלישית מקופל כל הסוד הנעלם של המעבר מעולם לעולם והמרת כל אמת העולם הקודם לעולם הבא. שכן שלשת התנועות האחרות מובנות כל אחד בפני עצמו. המעבר מגוף למטא מובן לכל חכם. ההחשכה בהגעה לעולם חדש מוכר לכל. וכן אף התנועה הרביעית שבו הכל מואר באור אחר ויש לכל פירוש אחר לגמרי עד שאין שם שאלה ותשובה הוא תנועה פשוטה בפשטותה. אבל התנועה השלישית היא המורכבת, שבה כל סוד החזרה על העולם הקודם בעולם הבא שהוא הממיר עד לפקחת עיניים וראיית הכל אחרת. ונמצא היא כוללת את כל החלקים. ולפיכך עיקר שהות עבודת הצדיקים במשך עבודתם נמצא בתנועה זו, שעליו צריך לעמוד, ובו צריך לחזור שוב ושוב עד שמתבהר הכל.

אם ארבעת תנועות הללו הם ארבעת מדרגות המוחין, הרי המדרגה השלישית היא קטנות ב'⁵. שנקרא עיבור שני. פסח שני. ועל המדרגה הזאת נאמר בטחו בהויה עדי עד. הוא המדרגה שצריך לחזור עליו עדי עד, עד שתחפץ, כי זו התנועה

⁵ ויש בכאן חילוף שחשוב לעמוד עליו להבין דרושי האריז"ל. כי לפי סדר העבודה שלנו הרי התנועה השלישית הוא דווקא קטנות א'. לפי שבגאולה אנחנו עושים גדלות א' לפני קטנות א', דהיינו שהמחשבה שמעבר המשכת נרגשת תחילה כתענוג ורק כאשר אתה מוצא את עצמך מעבר השני אתה פתאום נפגש עם הקטנות של זה, שהוא בעצם צידו השני שהרי השכחה מאפשרת את המעבר כנ"ל. ועד כדי כך שלפעמים נכלל בתנועה הראשונה גם התנוצצות תנועה רביעית שהרי ברגע הראשון הכל תענוג ואור. ושוב אתה נכנס למדרגה הג' שהוא נראה לך הד', אע"פ

הוא רוב העבודה התמידית בכל העולמות. וסודה הוא תמורת שם אלהים באותיות הקודמות לה. דהיינו המדרגה הזאת הוא לימוד התמורות, כיצד לתרגם את שם אלהים עצמו של הקטנות א' לשם אכדטם שהוא בטחון עדי עד.

ולפיכך השם הזה הוא סוד רזי התורה, דהיינו סוד הכניסה אל רזי התורה. כי רזי התורה מצד עצמם הם המדרגה הרביעית ואין בהם עבודה. אבל החכמה העיקרית הוא כיצד עולים מעולם לעולם ואיך שוכחים את תורת העולם הקודם ונזכרים בו בעולם החדש וכיצד לומדים את אותו התורה שיש לה לבוש חדש לגמרי מתוך הלושמים הישנים. ולכן השם הזה שייך ליום ל"ג בעומר, שהוא באופן כללי יום השמחה שבתוך זמן הקטנות של ימי ספירת העומר, שזה הסוד הוא סוד כל רזי תורה.

פרק ג' – תחיית דורות הקודמים בתורה

[א] גזירת מיתת התורה

משהבנו את שורשי המדרגות, נספר את כל הסיפור הזה שוב בדורות מסורת התורה, ונרוויח בה את השמחה גדולה והעצומה של ספר הזוהר, שהוא עומד על שורשי כל הקשיים שלנו בתורה ומתקן אותם. ונפתח גם רמז לסדר לימוד התורה בפועל באופן של תיקון.

תנן (ריש פרק חלק) ואלו שאין להם חלק לעולם הבא האומר אין תחיית המתים מן התורה. הא מילתא כבר עסקנו בו הרבה להבין מהו תחיית המתים הזו, ולמה הוא חמור ומרכזי כל כך עד שהכופר בו נדחה מעולמם של חכמים, וביותר קשה למה אנחנו צריכים שתהיה בתורה, ולשם מה צריכים אנחנו לומר שתחיית המתים הוא בתורה דווקא. וכעת נפרש סודו.

הבעיה הגדולה שכל חכמי ישראל מיום מיתת משה ועד היום מתמודדים אתו הוא המיתה. ולא המיתה של בני אדם באופן פשוט. אלא המיתה של בני אדם בתורה⁶. כי גזירת המיתה לגופות בני אדם אינו אלא משל לעומת גזירת המיתה לגופי התורה. וגזירת המיתה על גופי תורה הוא איסור שכחת התורה, שבה פתחנו במשנה שהשוכח דבר אחד ממשנתו הוא מתחייב בנפשו, לפי ששכחת התורה הוא המיתה. והתורה הרי היא נמצאת בפי מוסרי התורה, אם כן עיקר צער המיתה הוא כאשר הרב והדור שמסר את התורה מת והתורה שהיתה בו נשכחת, ועל כך ידו כל הדוים, שנמצא כל התורה מתה לנו. וכאשר מת משה רבינו נשתכחו שלשת אלפי הלכות. ועל כך בכו כל ישראל, כמו שאמר באבלו של משה נשתכחו, כי זוהי עיקר המיתה. שהרי להנהגת משה יש תחליף ביהושע. אבל לתורתו אין תחליף, שמה הוא כל התורה ומשמת נאמר לא בשמים הוא, ואין נביא רשאי לחדש דבר מעתה (תמורה טז עמוד א), אם כן זו מיתה הוא מיתת התורה כולה והכיצד נחיה חיים של תורה אם התורה עצמה מתה.

וגזירה זו הוא כל שורש כל הגזירות וכל היצרים וכל הגלויות. והוא מה שאנחנו קוראים בשם ירידת הדורות, שמשמעותו התורה היתה בידי הדורות הראשונים, ביד משה רבינו, וביד הדורות הראשונים, וכל שהדור יותר קדום יותר יש לו את התורה, וכל פעם שהדור מת הרי התורה נשכחת ומתה, ואין בידינו להחיותה, ואין אנחנו מקיימים את התורה אלא כספיחים הגדלים מעל קברה.

[ב] מיתת משה שורש לימוד שלא לשמה שהוא שורש כל הקושיות

והוא שורש כל השאלות והקושיות שקשים לנו על התורה. כי כל השאלות הפרטיות אפשר לדון עליהם, אבל השאלה היותר שורשית והיותר עקרונית היא שאין בידינו לקיים מגע חי עם התורה כלל, ולפיכך כל השאלות שאנחנו שואלים עליה הם כמו מכתבים ששמים בקבר המת, ומורגש בכלם ריחוק עצום ונורא מן התורה עצמה. שהרי הגע בעצמך אילו היה משה רבינו חי וכי היה מפריע לנו שאין משהו בתורה מתאים לתפיסת המציאות שלנו או לתפיסת העולם שלנו או לתפיסת המוסר שלנו, הלא גם אם היתה זו קושיא אלימתא לא היינו נבהלים אלא נוסעים לאהלו של משה ודופקים בפתח ושואלים אותו רבינו משה מה הפשט, כמו שעשו האנשים שהיו טמאים

שבאמת לא הרגשת את קטנות ב' כלל. ולפיכך בסוד ל"ג בעומר מצינו שהוא היום של קטנות א' שהוא מדרגה השלישית הזאת, אלא שהוא הוא העבודה של קטנות ב' שהוא המקשר את המדרגות וממתיק קטנות א'.

⁶ וצריך אתה לדעת שחכמים רואים את כל העולם כולו כמתקיים בתוך התורה, ולפיכך שלימות ההבנה של דבריהם הוא תמיד בתוך ספר התורה ולא בעולם שמסביב לו. ויתבאר במקום אחר בהרחבה.

לנפש אדם וכמו שעשו בנות צלפחד וכמו שעשו מטה יוסף שדפקו על דלתו של משה ואמרו לו רבינו הדבר הזה לא מסתדר. ומשה רבינו היה מתבונן ומתייחד ואומר עמדו ואשמעה והיה משמיענו התשובה. כל השבר שלנו הוא שאנחנו אומרים שמשה רבנו מת ותורה מתו איתו וגם כאשר אנחנו שואלים שאלה הכל בריחוק וזרות וניכור וגם כאשר יש לנו תשובה אין אנו יודעים אם היא דעת התורה אם לאו.

ומאותו הסיבה כל תורתנו היא שלא לשמה, היא קרדום לחפור בה בלבד. וענין שלא לשמה פירש הרמב"ם פשוט משתמשים בה למה שלא נועדה לשימוש. כמו מי משתמש בכסא להכות את חברו הוא משתמש בה שלא לשמה. כך מי שלומד את התורה על מנת לעשות אותה קרדום לחפור בה הוא ממש כמו מי שמחפש את הגמרא הכי גדולה ועבה בבית המדרש ומשתמש בו להכות את חברו. שהבעיה של האיש הזה אינו שהוא לא מספיק מעריך את התורה, הוא פשוט שהוא לא מתחיל לדעת לשם מה התורה נועדת. ובעיניו זה שיש פה ספר עבה מלא דפים ומפרשים הוא אינו רואה בו אלא אמצעי להכות בו את הסוס שלו בחוזק. וכך ממש המצב שלנו כל ימי מיתת משה שיש לנו תורה שלימה גדולה ועבה מלאה פרטים וחלקים, ותחת לפתוח אותו להבין לשם מה היא ולראות בריבוי הפרטים והאורך והעובי שלה מקורות רבים של אור ושל חכמה נפלאה, אנחנו משתמשים בו כקרדום לחפור בה, להכות את חברינו.

ועל כך אית לן למבכי ולמספד, ולעשות מספד גדול על כל התלמידים של התורה שאינם נוהגים כבוד זה בזה, לפי שאינם לומדים תורה לשמה, ואינם יודעים את חכמת התורה ברמה אחת מעבר לגופה. ונמצא התורה תחת שתהיה אבן יקרה מאירה להם כצוהר ופוחתת להם חלונות רקיע, היא להם כאבן כבדה מחשיכה. ואין יודעים שימוש לכל הדבר הנפלא הזה אלא להכות בו את עצמם ואת חבריהם לגודל תוקפו ועביותו, בבחינת תקפה עליהם משנתם. והתבונן עומק המשל הזה עד היכן הדברים מגיעים.

וכל זה לפי שלא השכלנו למצוא את התנועה השלישית שהוא הדרך שבה עוברים אחר מיתת משה שהוא השכחה שהוא המביאה אותנו לעולם חדש ולדרוש בה את תורת משה ולהחיותה שוב ולעלות ממנה אל הארת העולם החדש עולם העליון.

ג] כל נוגמות חכמים הוא תחיית המתים

תחילת וסוף חכמת חכמי התורה שבעל פה הוא התנגדות לגזירה זו. ראש לחכמי התורה הלא הוא עתניאל בן קנז שהחזיר את כל ההלכות שנשכחו בפלפולו. במילים אחרות עשה תחיית המתים למשה רבינו ומתוך הפלפול העמוק של שכלו אמר למה יהושע דואג שמשה רבינו מת ותורה לאו בשמים הוא, אני אלכוד את קרית ספר, אפלפל עם משה רבינו בעצמו ואוציא ממנו את התשובה לאותם הלכות מסופקות.

ותחילת דברי חכמים במשנה הוא משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו' ומסרו לאנשי כנסת הגדולה והם אמרו עשו סייג לתורה. אנשי כנסת הגדולה שהחזירו עטרה ליושנה של גדלות ונוראות ימי משה, החיו את משה ואמרו התורה שלו בדינו. אין אנחנו צריכים להעתיק ולשכפל אותה בלבד. אנחנו מבינים אותה לשמה אנחנו יודעים לשם מה היא נועדת ומשכך יכולים אנחנו גם להוסיף בה לעשות בה סייגים. דרך משל התורה אסרה בשר בחלב אבל חכמים עושים סייג לאסור גם בשר עוף בחלב. וזה לפי שהם עמדו על סודה לשמה ויודעים שאת אותה הפעולה שהתורה רוצה לעשות באיסור הבשר אפשר גם לעשות בבשר עוף, ואע"פ שהוא נדמה אחר בחיצוניות הוא עולה למקום אחד מצד המובן הפנימי שלו. ואילו לא היו יודעים את התורה לשמה כיצד יעשו בה סייג הלא ייתכן שהסייג הורס או מעכב, כאשר אמרו אין גוזרים גזירה לגזירה, שמי שנמצא בגזירה בלבד ואינו יודע פנימיות הדבר אין גזירתו סייג לתורה אלא גזירה בעלמא.

וכאשר רשמו את עיקרי מסירת התורה שלהם אמרו דבר ראשון אל תאמרו אין תחיית המתים מן התורה. אל תאמרו התורה מתה משה רבינו מת. אבל יש תחיית המתים בתורה. וכל דור קבלת התורה לא מתה, ולא אנחנו צריכים לקיים לדורות את התורה המאובנת שלהם שמתה איתם. אבל משה חי לדורות אהרן חי לדורות כל אנשי התורה חיים לדורות. ואת תורתם אנחנו לומדים איתם ומקיימים אותם איתם.

וראה והבט בכל סוגיית הגמרא (סנהדרין צ עמוד א – עמוד ב) בהוכחות לתחיית המתים מן התורה איך הכל סובב על מדרשי הפסוקים שמתארים כיצד דור התורה ומוסריה חיים, כאשר דרשו ונתתם את תרומת ה' לאהרן הכהן, ודרשו על משה הנך שוכב עם אבותיך וקם, ודרשו על האבות אשר נשבע לאבותיך לתת להם, לומר לך שכל תחיית המתים הוא שזמן התורה עצמה והדרו שלה חיים ואינם מתים.

וכך הוגדרו תנאים ביכולתם להחיות מתים, אמר אנטינונוס לרבי ידענו דזוטר בכי מחיה מתים (עבודה זרה י עמוד ב), ומה תועלת יש בתחיית המתים ובסוף כל הדור שלהם מת מכל מקום. אלא הקטן שבתנאים צריך לדעת להחיות את הדורות הקודמים שלמדו את התורה וללמוד איתם מחיים, כאשר אמרו צריך שיהא בעל השמועה עומד נגדו. וזולת זה אי אפשר ללמוד את התורה כלל.

ד] התנאים חיים בזוהר

זמן התנאים היה באמת הזמן הגדול של תחיית המתים בתורה. כל שלו אוזן שומעת וחיך טועמת וקורא במדרשי התנאים ומשנתם יודע שזוהי התורה כמו שהיא צריכה להיות. אתה מרגיש שהם בעלים על התורה. הם יודעים מה היא ומה עושה וכיצד משתמשים איתה. דורשים בה וחוזרים איתה מתחילתה לסופה ואש לוחטת סביבם. משמתו תנאים מורגשת מיתת משה ממש. וכבר האמוראים אינם דורשים את התורה עצמה ואינם בעלים עליה אלא שונים את דברי התנאים שקדמו להם. ושוב אנחנו יושבים במחשכי ירידת הדורות ומיתת התורה. ירד מחסום הזמן והדור על התורה ואין עוד יודע עד מה. (וכבר הרגישו תנאים בכך ואמרו עתידה תורה שתשכח מישראל, במיתתם).

אחד הוא שלא האמין במיתה ובגבולות הזמן בכלל. הוא רשב"י המופיע בכל הדרו בספר הזוהר. ספר הזוהר כולו הוא ספר תחיית המתים מן התורה. ספר הזוהר אינו מאמין בכלל שדורות קודמים מתים ושוב אין אנחנו יכולים אלא לשכפל ולפרש את דבריהם. ספר הזוהר אינו מאמין בגבולות הזמן בכלל. הוא אינו מאמין בגבול החוצה בין העולם הזה לעולם הבא. (לפי שלמד את סוד התנועה השלישית המאחדת אותם). הוא אינו מבחין כלל בין התורה שבמיתת דרקייע לבין התורה שבמיתת דלתא. וחכמים שבספר הזוהר מנהלים שיחה חיה בינם לבין נשמות העולם העליון, בין הדור שלהם לדורות הקודמים. גם הזמן העובר בחייהם ובמיתתם עצמם אינו מפריע בעדם והם מתייחסים לדברי עצמם שבהווה ובעתיד במידה שווה. במעגל אחד באידיא מושיב הזוהר מן התנאים ומן האמוראים ומצדיקי עולם העליון ומנשמות העתידות להיברא בעולם הזה. ובפירוש מגלה תיקוני זוהר את מגמתו ואומר משה רבינו לא מת, אתפשטותא דיליה בכל דרא ודרא.

כך מבאר מהר"ח בהקדמת שער ההקדמות את העובדה שבפירוש מצטט הזוהר מדברי אמוראים. ויותר מכך ביאר מאור עינים שזה מהותי לתורת האמת. לפי שהתורה הוא אור הגנוז והיא נצחית למעלה מן הזמן. ולפיכך מלמד אותנו הזוהר את דרך תחיית המתים מן התורה, הוא קורא לכל באי עולם בקריאה עצומה אוי לכם מעלבונה של תורה, אם חשקה נפשכם לדעת את התורה, הזמינו את משה רבינו לבית מדרשכם, הזמינו את רשב"י ורבי עקיבא ורבי המנונא סבא ואליהו הנביא ואת כל הדורות שהיו ושיהיו, ותלמדו איתם שווה בשווה במעגל אחד.

וכאשר לומדים ככה, הרי כל שורש הניתוק והריחוק שלנו מהתורה, כל הקושיות, נמסים להם מעצמם. אם בזמן מאוחר היווה בעיית טעמי המצוות מחסום גדול בפני קבלת התורה. שהרי כמה וכמה מצוות שטעמם נסתר מאיתנו. וגם מי שידוע להגיד להם טעמים כמו הרמב"ם במורה נבוכים צריך להודות שאין הוא יודע אם זהו הטעם או אינו אלא ניחוש בעלמא. הרי בזוהר קושי זה נפתר לגמרי. הזמין הזוהר את רעיא מהימנא בעצמו להסביר את טעמי המצוות. אולי יש שמבינים את טעמים שלו ויש שאינם מבינים. אבל כאשר משה רבינו בעצמו עומד בפנינו ומסביר לנו את טעמי המצוות כבר אי אפשר לומר שהתורה מתה ואינה רלבנטית לנו.

כך הזוהר 'מעיז' להעלות שאלות קשות ורבות על עיקרי התורה, ואין כל שאלתו מורגשת כהתרסה או כניתוק, כמו בלמדנו ספרי חקירה ופילוסופיה, כי הזוהר אינו עומד מריחוק אלף שנה ושואל על המשנה ועל משה רבינו. הזוהר מזמין אותך להיכנס לתוך בית מדרשם של התנאים, שהוא בית מדרשו של משה רבינו, ולשואל את כל השאלות. וכמה פעמים אומר ר' שמעון שאין לפחד מלשואל גם את השאלות הנראות מתריסות, כל זמן ששואלים אותם בפני אומרם, באהבה וחביבות ולא בניסיון.

ה] סוד קדמות הזוהר

הכא כל סוד קדמות הזוהר, אשר תהו בה חכמים ראשונים ואחרונים, ועיקר תהייתם מכוח זה שהזוהר אינו מכיר בגבולות הדורות ואינו מאמין במיתה ואינו מתחשב בגבול הזמן. ואופנים רבים של קושיות נמצאו בזה לבעלי הפשט כיצד הזוהר מערב בין דורות החכמים ואין הסדר הכרונולוגי שלו עולה יפה לפי הפשט. וכאשר עיינו בכתבי אנשי הסוד לא ראינו אותם מוטרדים כמעט משאלה זו. וכאשר לפעמים הוקשה להם מצד קושיות החיצונים ענו מתוך הזוהר עצמו.

והסוד לפי שכל הקושיא הזו ייתכן רק ממי שעדיין אינו מאמין בתחיית המתים מן התורה, וכל התורה שלו סדורה על גבי דורות דורות של מיתות. וכל תוקף התורה שלו בנויה על דורות דורות של מיתה. שכל המת יותר הוא יותר תורה בעיניו. אבל באמת כל עיקר סוד הזוהר, כל עיקר הסוד עצמו, כל עיקר האש שלו, כל עיקר הגאולה שבו, אינו אלא זה עצמו. שמותר לנו להפסיק ללמוד את התורה שככל שהיא מתה יותר היא עדיפה יותר. שהמיתה והבדלי הדורות העושים את כל הבדלי המדרגות שבתורה אינם אלא לפי ראות עיני הפשט. לפי ראות מי שאינו מבין הסוד האמיתי של נצחיות התורה שהוא היותה החוק הקבוע שעובד בכל עולם ובכל זמן אע"פ שלבושיו משתנים בכל שעה. אבל ברגע שמישהו עייל ונפיק בתוך הסוד, הרי הוא עצמו בלומדו זוהר מדבר עם רשב"י וחבריו, וחבריו ממש הם כל דורות התנאים והאמוראים והגאונים והראשונים והאחרונים. והוא כבר אינו לומד תורה כמי שאיחר לכל הפירמדה ויושב לו בדור יתמי דיתמי בשורה האחרונה. הוא לומד תורה בשורה הראשונה מפי משה רבינו עצמו מפי הגבורה. וכל דורות החכמים מסייעים לו ומגלים לו רזי תורה כל אחד לפי עניינו שטרח בו במשך חייו בעולם הזה ובעולם העליון. ולפיכך השאלה ששואלים מבחוץ הייתכן שרשב"י יחיה בדור מאוחר אינה נכנסת באוזנו כלל, הרי הוא יושב ושונה מפי רשב"י ומפי משה רבינו.

כך מסיים רבי אברהם בן הגר"א את דיונו בנושא הזוהר (ספר רב פעלים אות ז', עמ' 58). שאביו הגר"א פירש את הזוהר כולו ולא יתבייש לומר את פירושו בפני רשב"י עצמו. ותלמידו הגר"ח מוואלאזין פירט יותר, שפעם אחת גילה הגר"א פירוש הזוהר וישבו רשב"י מימינו והאריז"ל משמאלו. ובכך הכריע תלמידו הרי"א חבר את דיונו בנושא (מגן וצינה עמ' מ"ה ע"ב). ובמבט חיצוני מה ראייה הוא זו. אלא לפי שהגר"א עם שאר אנשי הסוד שהבינו מה הזוהר בא לומר, ממילא ראו עצמם מדברים ישירות לרשב"י בחייו ובחייהם. ובשביל מי שלומד כך אין שום שאלה מסדר הדורות כי כל סדר הדורות אינו קיים למי שמקיים את תחיית המתים מן התורה.

ו] חיים עד העולם

המופת הגדול של הזוהר הם שתי האדרות, אשר השנייה אדרא זוטא הוא כולו תיאור יום פטירת רשב"י. וגם בראשונה מתו שלשה תלמידים. ואין הזמן הזה זמן המיתה מקרי לסודות הזוהר. אבל כל סוד הזוהר תלוי בסוד החיים והמיתה. דהיינו בסוד תחיית המתים. לדעת שהמיתה אינו סילוק אלא עולם חדש. ושהתורה נצחית ומתלבשת בלבוש חדש ומאיר לפי כל דור. וכך סיים רשב"י את חייו בפסוק כי שם צוה הויה את הברכה חיים. ויצאה נשמתו בחיים. כלומר הוא לא מת. הוא נשאר בחיים. כי ידע סוד אלהים חיים שהוא סוד שם אכדטם שהוא סוד התנועה השלישית שהוא סוד קטנות שני שהוא סוד הבטחון שהוא סוד ל"ג בעומר. ושם צוה ה' את הברכה חיים.